

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Atsižvelgimas į pereitus metus.

Štai ir vėl perbėgo vieni metai sunkaus mus darbo, sunkios kovos su gudu valdžia ir su kitais mus priešais ir skriaudikais. Lietuvių judėjimo neįstengė sustabdyti nė siuntimai Vonseckio, Kozelos ir jų sėbrų ir sėbrelių, nė areštai, kalėjimai ir ištėrimimai.

Mēs suskaitėm, kad per vieną Vonseckį nuo 4 d. birželio iki pradžios gruodžio 1900 m. buvo padarytos pas lietuvius 93 kratos, o 22 žmonės tapo areštuoti. *Ukininke* ir *Varpe* pereitų metų, neskaitant Vonseckio ir Kozelos darbų, ir atbalsio „Aukmergės istorijos“, suskaitėm iš viso 46 kratas; 5 žmonės buvo areštuoti. Reikia patėmyti, kad daugelis kratų dėlei lietuviškų knygų ir laikraščių visai nepaminėtos mus laikraščiuose, kitos paminėtos *Tėvynės Sarge*.

Kas atydžiai skaitė pereitų ir užpereitų metų „Uk-a“, tas gal da atsimena, kaip tankiausiai buvo daromos pas mus kratos ir tyrinėjimai. Vonseckis, Kozela, Šimbergis gerą sau *gešeftą* iš to padarė: kratas tankiai darydavo jie šeimyninkui namie nėsant, be šaltyšiaus, be prokuroro arba jo pagalbininko ir be jokio nuo jo rašto; duris išlauždavo, atplėsdavo skrynias, iškoliodavo žmones, dar-gi apvogdavo; protokolus pats rašydavo ir rašydavo teip, kaip jiems patinka. Vonseckis už pinigus pasiskubindavo greičiau paleisti žmogų iš kalėjimo, o kitą tikėtai dėlto ir paimdavo, kad jautė pas jį skatiką prie dušios (žr. „Ukininką“ 1901 m. № 1, 2 ir 11). Už tokius

Vonseckio darbus apie pėreitas Velykas tapo paduoti į Petrapilę prokuroriui palatos, kiek patirta, 3 skundai, bet iš tų da ir ikišiol jokio balso negirdėt. Veltu lietuviai tikėjosi nugramzdysę tą mus tironą į areštantų rotas, ar kur da blogiau, bet — „varnas varnui akies nekerta“: kaip Klingenbergą, dabartinį Viatkos gubernatorių, apdovanojo caras už jo nežmonišką kražiečių skerdynę 1893 m., Muraviovą — už praliejimą tiek nekaltų kraujo ir išspaudimą tiek karštų ašarų 1863 m., teip lygiai ir Vonseckį apdovanos, tik tegul da daugiau šunysčių jis pridirba — gaus geresnę vietą, medalį... ko gero da ir paminklą užsitarnaus Lietuvoj, kaip Muraviovas - Korikas. . . . Ant tokių ponų ligšiol Gudijoje nėra sudo, nes visa jos valdžia susideda iš vienu „Vonseckių“, žmonių skriaudikų, tamsybės apaštalų.

Apie 30 lietuvių su neramia širdžia laukia nusprendimo ir ištėrimimo į Gudiją arba policijos priežiūros per 1—3 metus. Nors pas kitus krėsdami nieko nerado ir tyrinėdami nieko neištyrė, bet gudų valdžia gali ir tokius skaudžiai nubausti, nes ji gali daryt, ką tik susimislija — teisybės jieskoti nér pas ką (tokiu budu ištėrmė ant 3 metų 1898 m. Pilviškių daktarą S. Matulaitį, 1899 m. — ant 2 metų Senapilės kunigą Arnastaucką).

„Uk-e“ 1901 m. suskaitėm 27 lietuvių, kuriems parėjo pereitais metais ar pabaigoj 1900 m. nusprendimai. 7 d. kovo p. m. parėjo nusprendimas mokintojams pradedamųjų mokyklų ir porai mokintinių, ką buvo suimti rudenį 1899 m.: *Paršaitį, Vasiliaucką* ir *J. Grybą* ištėrmė į Gudiją ant vienu metų; *Garmui, Kizelevičiui* ir *Jasaičiui* paskirti 2 metai ištėrimimo, bet 2 pirmieji paimti į kariūmenę; jie turės atlikt savo bausmę, pabaigę carui tarnauti kiti atrasti nekaltais, nors nekuriems ir iš jų teko ragaut Kalvarijos kalėjimo duonos. 12 gegužės p. m. parėjo nusprendimas ir nelaimingam Aukmergės kankintiniui *L. Stanionui* („Uk-as № 10); išbuvo vaikas kalėjime 17 mėnesių, o dabar nekaltu atrastas!...

Kazimieras Milašauskis iš Nausodžio atsėdėjo gruodžio mėn. 1900 m. Šiaulių kalėjime 7 paras už vieną kalendorpalaikį 1898 m. („Uk-as“ 1901 m. № 2). Stiklius iš

9053

Liepalotų sodžiaus (Naum. p.) už kelis senus kalendorius atsėdėjo valščiaus kalėjime 10 dienų („Uk.“ № 7), Rudaminas (nuo Ilguvos) su savo pačia ir už tą patį — 2 sanvaiti („Uk.“ № 8), 4 ukininkai nuo Radviliškio atsėdėjo Šiaulių kalėjime po 4 paras už atimtas nuo jų 1900 m. senas lietuviškas maldaknyges: Šaltinius, Altorius ir kt.; viens ukininkas nuo Radviliškio užmokėjo už nuplyšusias maldaknyges 15 rub. 20 kap. bausmės („Uk.“ № 2)...

Matot: net dvasiškas knygas ir maldaknyges atsiminėja, kad žmonės neturėtų iš ko Dievą garbinti, kad greičiau užmirštų savo kalbą ir lengviau būtų juos paversti į tikrus burliokus, caro garbintojus! Už senas, sudriskusias maldaknyges į kalėjiną kiša!... Ne, tokia valdžia ne nuo Dievo paeina!... Teisybė, jau ne visur policija išdrįsta atiminėti dvasiškas knygas, ypač maldaknyges, nes bijosi sukelti prieš save žmones ir kailį įkišti; bet kur žmonės tamsesni, kur da labiau bijosi prieš vėją pusti, tą ji ir tokių darbų nesibaido.

Kad smarkiau eitų apmaskolinimo darbas, gudų valdžia labai pradėjo pernai rūpintis apie padauginimą Lietuvoje *pradedamųjų mokyklų*: Vilniaus gub. norinti įkurti 50 naujų mokyklų, Kauno — 100, Gardyno — 20 („Varpas“ 1901 m. N. 9); Suvalkų gub. statymui kiekvienos naujos pradedamosios mokyklos žadanti duot valdžia po 15 šimtų rublių („Uk.“ N 9). Kauno ir Vilniaus gub. dabar rūpinasi įstatyti į kiekvieną sodžių gudą mokintoją; kur nebūse tam tikro buto, jis eisęs paeiliui nuo vieno ukininko pas kitą ir mokįsęs vaikus („Uk.“ N 6). Kad apdumt geriau žmonėms akis, neva mokįsęs ir lietuviškai. Žinoma, ne tiek mokįs, kiek suks galvą lietuviams ir jų vaikams, platis maskolystė, šnipinės lietuviškų raštų. Ir tokius šnipukus turėse laikyt lietuviai savo namuose, turėse juos maitint ir da algą sudėt!... Nesulaukimas!...

Ak ne sunku suprasti, koki svečiai veržiasi į mus namus, kokiam tikslui įkuriamos pas mus tos mokyklos?! Štai Gečių Gustienė (Kidulių valsč.) atsėdėjo pernai Senapilės kalėjime 30 dienų už 4 lietuviškus elementorius, vaikams nupirktus („Uk.“ N 9); Milašauskienė iš Nau-

sodžio (nuo Kuršėnų) sėdėj⁴ Šiaulių kalėjime 3 dienas už vieną elementorių („Uk.“ N 2), o Steigvilių (Panev. p.) Beinaravyčia, pas kurį policija užėjo bemokinant lietuviškai vaikus, turėjo užmokėti 30 rub. baumsės, tėvai vaikų, ką tē mokinosi — po 5 rub. („Uk.“ N 9).

Mat valdžiai rupi, kad nieks nemokintų slapta vaikų, bet visi leistų savo vaikus į jos įtaisytas mokyklas, prisigėrusias maskoliško raugo. Ak žinoma yra, kad ne apšvietimas žmonių rupi gudų valdžiai! Jeigu jai tai rūpėtų, tai ji ne draustų mums spauzdinti lietuviškas knygas, ne persekiotų teip slapto vaikų mokymo, ne kištų žmogaus į kalėjimą ant viso mėnesio už porą lietuviškų elementorių, ne bruktų mums gudų - pravoslavų mokintojų!... Didžiūma ir Suvalkų gub. mokintojų, nors jie katalikai, bet pasidavę su kunu ir dušia gudų valdžiai: jie brukte bruka vaikams lietuviškas knygas, spauzdintas maskoliškomis raidėmis, mokina maskoliškų poterių, maskoliškų dainų, garbinimo caro ir gudų valdžios (Džiarabas-Marma, Lapinskas, Kurauckas ir k. t.)

Kauno ir Vilniaus gub. da blogiau: tē visi mokintojai — gudai - pravoslavai; katalikų kunigų nenor leisti į mokyklas. Štai Aukmergės mokykloj katalikus — mokintinius varu verčia klausyti popo mišios ir bučiuoti gudų kryžių. Didesnėjėj pusėj Vilniaus gub. mokyklų ir daugelyje mokyklų Kauno gub. mokina vaikus popai; jie ir katalikams išguldinėja tikėjimą. Žinoma, geri lietuviai-katalikai neleidžia savo vaikų į tokius maskolystės urvus, o rupinasi, kiek galėdami, namiej išmokinti vaiką skaityt rašyt ir skaitliuot lietuviškai, o paskui jau ir maskoliškai šiek-tiek pamokina pasirenka geresnę mokyklą.

27 sausį 1901 m. maloningas mus caras da naują geradėjystę suteikė lietuviams: jis užtvirtino ministrų paduotą užmanymą, uždraudžiantį katalikams ukininkams Kauno, Vilniaus ir Gardyno gub.*) prisipirkti žemės daugiau, kaip 60 desetinių; ir tai, norėdamas prisipirkti iki 60 desetinių, turi prašyti gubernatoriaus leidimo („Uk.“ N 9). Lietuviams-katalikams užginta pirkti savo krašte žemę, už tai

*) Sumažintos tiesos ukin.- kat. pirkti žemę išviso 9 vakarinėse gubernijose.

visoki ateiviai - gudai gali ⁵pirktis, kiek tik nori . . . Šitas naujas apsunkinimas lietuvių jau ir visai akliems pradeda atidaryti akis, ir jie jau suprato troškimus gudų valdžios.

Kas kartą vis daugiau atsiranda žmonių, kurie pradeda nebeįtikėti, juog kiekviena valdžia, kiekvienas „kryželis“ nuo Dievo paeina — jau pradeda pažinti vilkus avies kailyje. Bet atsiranda ir toki, ką dėl kelių rublių arba įtikimo valdžiai paduoda jai ranką, pamina po kojų savo tikėjimą, savo kalbą ir pasidaro judošiais-pardavikais savo brolių. Liudna, kad toki išgamos, valdžios bičiuliai, atsiranda ir tarp garbinamų mus kunigų; nežiurint ant to, kad gudų valdžia nežmoniškai persekioja katalikų tikėjimą ir visą mus kraštą nori paversti į burliokiją, tie parsidavėliai - kunigai išdrįsta net per pamokslus ir išpažinti girti gudų valdžią, liepti jos klausyti, jai tarnauti, už ją melstis (pvz. kun. Rodzevyčius, kun. Dubauckas, kun. Račkauckas, kun. Šiaučiunas ir kt.)

Vilniaus lietuviams vos pasisėkė po kelių metų reikalavimo priverst savo vyskupą Zvieravyčių įvest nors į vieną Vilniaus bažnyčią lietuvišką kalbą; bet ir dabar da jis laiko nekuriuose lietuviškose parapijose lenkus-kunigus, niekinančius mus kalbą (Užugostyj, Vyžiuos, Vydeniškiuos ir kt.). Pas daugelį senesniųjų kunigų, nors jie iš lietuvių kilę, gaivinimas lietuviškos kalbos, platinimas lietuviškų raštų, lipinimas atsišaukimų, — tai jau baisi bedievystė, *smertelinas griekas*.

Seinų vyskupas Baranauckas pereitą vasarą labai rupinosi apie spaudos gavimą, nes dabar, sako, labai platinasi bedieviški ir priešingi valdžiai raštai („Uk.“ N 8). Turbut, išgavus lietuviams spaudą, išvien su valdžia mislija persekioti nepatinkančius žmones ir raštus.

Bet vis-gi, nežiurint ant tokių gudų valdžios persekiojimų ir tulų kunigų keiksmų, pereitais metais išeidavo kas mėnuo į svieta 723 ekzemplioriai „Uk-o“. Skaitlius „Uk-o“ sandarbininkų pakilo iki 56, tarp kurių yra 23 nauji sandarbininkai (bent mes tiek suskaitėm). Apie 20 sandarbininkų — tai žmonės, gyvenantieji iš savo rankų

darbo ir prasilavinę daugiausia iš lietuviškų laikraščių ir knygelių; kiti pramoko rašyt beganydami.

Jau sunku dabar išgaudyti visus skaitytojus ir platin-tojus mus raštų ir mus sandarbininkus. Ką nedaro policija, kad sugauti arba nors susekti tuos lipintojus atsišaukimų, bet ar ką - nors padarė?! O atsišaukimai kas-kart labiau ir labiau pasklinda po Lietuvą, budina žmones iš sunkaus miego ir duoda nemažai policijai ir žandarams darbo . . . Neleidžia daryt lietuviškų spektaklių — lietuviai apsieina ir be leidimo: daro naminius! . . . („Uk.“ N 11) Daro kratas, kalėjimuos kankina, ištremia į tolymą Gudiją — ištremtiejie lietuviai ir tę neprapuola, nes laisvi jų broliai neužmiršta jų, ir, atbuvę savo bausmę, ištrem-tiejie grįžta į atgal Lietuvą. Pernai sugrižo: d-ras S. Matulaitis kun. Arnastauckas, ukininkas Oleka, kurpius Štrimaitis, siuvėjas Jašinskas, Antanas Rudaitis ir J. Rimša. Ištrem-tiejie į Viatkos guberniją jau ir rengiasi į Lietuvą.

Ačiu garbingiems tautiečiams, ypač amerikiečiams už stropų šelpimą mūsų kankintinių! Tikimės, kad ir toliau nenustos jie varę pradėto darbo, nes už sanvaitės kitos vėl pareis nusprendimas ir keli mūsų tautiečiai turės atsisveikint su tėvyne ir kraustyti ant kokių 2—3 metų į tolymą Gudiją.

Ačiu stropiems mus draugams ir draugėms, kurie pritraukė per tuos metus tiek naujų darbininkų ant tautiškos dirvos, kurie platino mus raštus, lipino atsišau-kimus, įkurė naminius spektaklius, pinigais šelpė išleidimą raštų! . . . Tikimės, kad ir šiais metais neapleis jie savo brangios Tėvynės ir da labiau stengsis dirbti ant tautiškos dirvos, o ypač platinti mus raštus.

Red.

Žiema.

Žiema. Sniegas laukuos baltas,	Šlajos skęsta skradžiai sniego,
Oras, vėjas labai šaltas,	Ausys svyla nuo to spiego.
Vanduo ledais uždangstytas,	Jeigu da gavėnioj šala,
Sniego kalnai supustyti.	Žmogus suvisai išbala. . .
Artojai po girią trankos,	Baudžia kunigs, baudžia vaitas,
Veža medžius, sniege mankos;	Žemskis jodinėja raitas.

Kyšius renka, šnipinėja,
Lietuvius prigaudinėja.
Mės, vyručiai, nelaimingi:
Musų ponai vaidmainingi
Ant mus sprando jodinėja,
Mums tik dangų rodinėja.
Kožnas vienas musų ponas,
Viršininkas ar klebonas

7
Su vargdieniais ką nor daro,
Pasijungę arti varo.
Vyr'ai, miegus nubaidykim,
Savo priešius šalin vykim,
Kad jie musų nekankintų
Ir mums tiesą pripažintų
Tada busime laimingi
Ir privalgę ir turtingi.

Liepuks.

Pasaka.

Pas tėvus buvo dukrelė. Augo ji visų mylima laimingai kaip rutelė žalioji. Motina dainavo gražias dainas prie jos lopšelio, pasakojo stebėtinus pasakas; tėvas ją nešiojo ant rankų, glaudė prie širdies ir glamonėjo. Visados gražiai apdaryta visados soti, visados mylima augo laimingai ir linksmai. Bet umai atėjo nelaimė: numirė tėvas ir motina. Dukrelė pasiliko viena, kaip pirštas ant svieto, nelaiminga. Išgirdo apie tai viena moteriškė, vardu Lenkė, atėjo ir sako:

— Mergytė dar maža, viena gyvent negali, atiduokit ją pas mane! Aš jos tėvus gerai pažinau, buvau kitasyk jų kaiminka. Našlaitė bus prie manęs, kaip prie motinos... mylėsiu ją, kaip tikrą dukrelę!...

Susirinko tada gentys Našlaitės ant santaros. Rokavos, rokavos ir sutiko, juog mergytė dar permaža, idant galėtų viena gyventi ir atidavė ją Lenkei. Iš pradžios gerai buvo Našlaitei pas ją. Lenkė nuvežė ją į didelį miestą, mylėjo ir globėjo. Vienok mergytė nesijuto laiminga. Ausyse jos vis skambėjo motinos dainos ir pasakos, akyse stovėjo gimtinė triobelė; širdis ilgėjosi tėvo prieglaudos... Migdino ją ir Lenkė dainomis, bet gaida jų buvo svetima, žodžiai skambėjo kitaip... Glaudė ir ji prie širdies Našlaite, bet ta nejuto tose prieglaudose šilimos....

Ir teip augo ji sau liudna ir rymoianti. Metaiėjo ir pamažu, pamažu užtemdavo jos atmintį' gimtinė triobelė, dainos motinos ir glamonėjimai tėvelio... Vis rečiau nutrindavo ašarėlę atsiminus praeitį.

Metai padarė atmainas:⁸ pirma Lenkė žadėjo Našlaitę paimti už dukterį, bet vėliau ėmė sunkint ją darbais ir ant galo pastatė ją tarnaitės vietoj; liepė sunkius darbus dirbti, sau tarnauti, visur paskutinę vietą užimti.

Dang rūpesčių sutiko Lenkę per tą laiką; iš turtingos pasidarė neturte, priėjo kentėti visokios nelaimės ir vargai. Vargšė našlaitė kentėjo dar didžiau, nes visą savo piktumą ir skausmą išliedavo Lenkė ant galvos nekaltos mergelės.

Netoli nuo Lenkės gyveno kita moteriškė — Maskolė. Senei jau gražumas mergaitės pritraukė jos atidą, o darbštumas ir lėtumas patiko gudriai moteriškei. Pamačiusi, juog Lenkė rūpesčiuose ir nelaimėse mažai ant Našlaitės teatboja, atėjo, paėmė ją ir nuvedė pas save.

— Buk prie manęs! Aš tau per motiną busiu! —

Teip sakydama, pastatė ją tuojau prie sunkiausio darbo; už mažiausį daiktą barė ir koliojo. ...

Nelaiminga Našlaitė dar stipriauš pajuto savo nelaime. ... Jos suskaudėjusi širdis dar labiau užsigeidė meilės ir vėl atsiminė šiltus glamonėjimus tėvelių. ... Motynos dainos vėl ėmė skambėti ausyse, o akyse stovėjo miškai ir laukai tėvynės. Ir kiek tik sykių užskambėjo jai daina, kiek sykių pro akis praslinko giminė paveikslai — tiek ašarų nukrito iš jos mėlynų akių. ...

O Maskolė, pamačiusi ją verkiant drėbėdama iš piktumo šaukė:

— Ko verki? Kokius kvailumus nešioji galvoj?! Mano dainos yra ir tavosios, mano trioba yra tavo giminė; mano pasakas sakė tau motina prie lopšio! Kitų niekados nebegirdėjai ir išmesk jas sau iš galvos! ...

O Našlaitė vis mąsto apie savo giminę, vis gaudžia pažįstamų dainų balsai, vis verkia ir laukia, ar nesusimylės kas ir nenuves į savą triobelę. ...

Broliai ir seserys Našlaitės! Ar-gi ir apleisite ją nelaimingą?! Ar nieks iš jūsų neišraus, jos iš nagų piktos moteriškės ir neparodys kelio lig tėvo namelių?! ...

Šatrijos Ragana.

Iš Lietavos.

Vis tas-pats maskolių kryžius.*) Policija, radusi pirmą kartą sumuštą tą nelaimingą maskolių kryžių, padavė ukininką Matulaitį, ant kurio lauko jis buvo pastatytas, į sudą; bet, trukstant darodymams jo kaltės, byla buvo panaikinta. Antras kryžius buvo dusyk nuverstas į griovį, o trečią-syk suvis prapuołė. Tada Matulaitį areštavo ir tik už 500 rub. kaucijos paleido. Policija kelias dienas jįsekojo kryžiaus, bet tik už kelių sanvaičių rado jį durpinyčioj. Matulaičio byla buvo 19 d. lapkričio. Sude jis pasirodė labai nuliudęs ir nusigandęs; atsakinėdamas sudžiai, kalbėjo maldaujančiu balsu, tarytum norėjo atsiprašyt. Iš 5 policijos liudininkų nė viens neparodė fakto, ant kurio būtų galima remtis. 3 Matulaičio liudininkai teipgi beveik nieko nepasakė ant jo naudos. Apgynėjas Mat. žydas Gordonas kalbėjo mažai ir bailiai: bijojosi užtart prastą žmogelį prieš valdžios nelumą. Ant galo sudas, kad ir neturėdamas tikrų darodymų, nusprendė Matulaičiui sėdėt 9 mėnesius kalėjime ir išpildyt bažnytinę pakutą.

Matulaitis žada duot apeliaciją.

Antanas Griežlė.

Pagal kokius įstatymus uždėjo Matulaičiui tokią bausmę? Juk jis ne maskolių sargas! be jo sutikimo ir pastatė tą kryžių ant jo lauko!

Čia neužtenka žadėti, bet reikia ištikrųjų imtis ir nulaužt tokių sudžių ir policijos ragus.

Red.

Persekiojimas katalikų kryžių. Kaip skaitai dabar „Uk-e“, tai Senapilės gūdai baisiai siunta dėl to savo kryžiaus. Bet ką jie doro su mus kryžiais, da-gi su bažnyčiomis!? Kiek mus bažnyčių apvertė į cerkves!? O anais metais Kauno gub.ėjo keliais maskolių tarnai ir kapojo mus kryžius, vienok valdžia jų nenubaudė.

Pradžioj gegužės p. m. *Budviečių* sodžius (Pajevonio pav.) padavė prašymą, kad jiems leistų pastatyt pakelėje naują kryžių vietoj supuvusio senojo. Jan perėjo daugiau kaip pusė metų, o leidimo da negavo. Kaip kryžius visai pargrius, tai tada turės kitą prašymą duot ir da koki 2 metai pereis, kolaik kas bus.

Ar ne geriau būtų visai be jokio prašymo statyt kryžius? Tik gudų policija bijosis juos griauti. Juk ne vienas kryžius jau atsiranda pas mus iš nakties.

*) Žr. „Uk.“ 1901 m. N. 4, 5, 7 ir 11.

Keletas metų atgal Bu¹⁰kečiai ir pasistatė 2 kryžiu. Bet nudažė juos žaliai, o leista buvo mėlynai ir, rodos, raudonai. Kokį trukšmą pakėlė tuomet policija! Protokolą surašę, į sudą kelis padavė. Ukininkai šisigando, mėlynai perdažė ir vos nutildė savo „ponulius“.

Pereitais metais, girdėjau, kur apie *Vištytį* daug tąsė žmones dėlei katalikų kryžiaus. Ar negalėtų kas apie tai pranešt?

P.

Išgama-mokintojas. *Virbalyj* (Vilkav. p.) jau keli metai yra vyresniojo mokintojo Lapinskas. Tai jau pragarsėjęs platintojas maskolystės*). Dabar kiekvienoj lietuvių mokykloj Suvalkų gub. išguldoma du kartu per sanvaitę ir lietuviška kalba, tik žinoma, iš knygų spausdintų maskoliškomis raidėmis. Virbalio Lapinskas per tas 2 adyni mokina vaikus giedot maskoliškai *Bože caria chrani***). Beje, Lapinskas stengiasi visokiais budais išst kitą Virbalio mokintoją Vitkaucką, dorą žmogų; jis rašęs skundus, kad Vitkauckas skaitęs priešingas valdžiai knygas ir lietuviškus laikraščius.

J-as.

Bukite gudrus kaip žalciai! 24 d. rugsėjo p. m. apie 12 adyną nakties atbėgo į *Naumiestį*, vos kvapą atgaudamas, šmekeris (akeiznikas). Atsikvošėjęs truputį jis papasakojo, kad *Liepalotų* Kluonius ir *Šarvininkės* Kriščiūnas (Naum. p.) vežę, jau perneštas per rubežių, knygas; jis juos užpuolęs ir norėjęs paimt, bet jam bešaudant abudu pabėgę su visu savo turtu. Šmekeris, išisėdęs į savo vežimėlį, važiavo, tolyn tik štai plumpst jam į kupar! Šmekeris paliko vežimėlį ir atbėgo į Naumiestį. Šovę veikiausiai bus, sakė jis, Kluonius ar Kriščiūnas, o gal Kutukas, — jis šaudyklę turįs.

Išgirdę nuo Šmekerio tokią naujieną, tuoj susitarė 4 žemskiai. 2 žandarai, 2 šmekeriai ir keletas sienos kareivių bėgt pas minėtus žmones krėst. Jau po vidurnakčio atbėgo visa gauja pas Kluonių (Kasiulaitį). Kluonius jau gulėjo atsigulęs. Išplėšė jį iš lovos, apmušė ir, nedavę nė apsirėdyt gerai, išsivarė į laukus, vis mušdami ir rekdami: — *Ty miatežnik, razbainik!* tu šmekerį peršovei!... Parodyk, kur pakus su knygomis padėjai, o jeigu ne, tai mes tave... užmušim, kaip šunį!...

*) Jis jau yra paminėtas „Varpe“ 1898 m. N 2.

**) Dieve, carą gink!

— Aš nieko nežinau; aš jokių pakų su knygomis per visą savo gyvastį nemačiau... Galit mane užmušti: aš nieko nežinau — sakė Kluonius.

Teip mušdami nusivilkę jį į krumus ir liepė parodyt, kur paslėpti ar užkasti pakai. Jeigu nepasakys, gazdino pakarsę, bet Kluonius nieko nesakė. Įdukusi gauja knaibė žemę, pešė žoles ir sąmanas, kol neprašvito; kaip prašvito, bijodami, kad kas neužtiktų ten juos bekankinant žmogų, nieko nepešę, varėsi atgal į kaimą ir paliepė šaltyšiui pakinkyti arklus. Rankas surišę, pasodino Kluonių į vežimą; 2 žemsargiai iš šalių skvernus prisėdo ir išvežė žmogų į kalėjimą, palikę namiej nuliudusią pačią ir vaikelius beverciančius.

Likusioji gauja valdžios tarnų nusidaužė pas Kriščių, Kluoniaus kaimyną. Kriščiaus namiej nerado, bet ant to nežiurėjo, ir be šaltyšiaus, ir be liudininkų pradėjo krėsti. Visur išgriozdė, viską iškraustė, bet nieko nerado.

Kriščiuvienė buvo kelios dienos po kudikio; skaudulių suimta gulėjo lovoje, skarmalais apsidangščiusi. Vaikai jaunučiai — nebuvo kam pareikalausti nuo valdžios tarnų žmoniškesnio apsiėjimo.

Su žvėrišku įdukimu pripuolė jie prie lovos ir pradėjo griosti; dejuojančią ir myrio besigraibančią moteriškę išvertė vienmarškinę iš lovės; išvertė visus skarmalus, šiaudus ir, nieko neradę, teip ir pametė viską viduryj ašlos. Jaunas kareivis, ką terpduryje stovėjo, matydamas šitą, didelei nuliudo ir ant jo veido pasirodė stambios žibančios ašaros.

Iš grįčios leidosi krėsti po kitas triobas, o ligonė, pasišaukusi didesniuosius vaikelius, taisėsi lovą. Iš staigaus ir graudaus jos dejavimo galėjai matyti, kad da didesnius skaudėjimus pajuto.¹⁾

Mažas kudikėlis graudžiai suvirko, pajutęs nevidonus: vos tiktai atėjo ant svieto, da nežinojo nė kas tas svietas, nė kas jis pats, o jau pajuto nelabą valdžios tarnų ranką!...

Pas Kluonių ir Kriščių nieko neradę, nusidaužė pas *Kutą*, Kriščiaus kaimyną. Pas jį išmaišė prudus, žemę išbadę,

1) Už tokį žvėrišką su ligone apsiėjimą tegul ji pati arba jos vyras paduoda prokurorui skundą; jei tas nieko negelbės, tai turi skųstis į Varšavą prokuroriui palatos.

šiaudus ištarsė, bet ir nieko nerado. Jau ir vakaras užpuolė; krėtikai namon išsivilkę; Kutuką susirišę kartu išsivežė ir patubdė į lastą.

Neužilgio pašaukė Kluonių pas tyrinėtoją. Naumiesčio tyrinėtojas — gudas, lietuviškai nemokantys. Tyrinėjo per vertiką.

Tyrinėtojas iš pradžių labai meiliu pasirodė.

— Kaip ten atsitiko, sako jis, nieks nematė ir nežino; vienas sutvertojas viską težino. Šmekeris sako, kad tu į jį šovęs, ir jeigu kito kaltininko nerasime, tau — amžina prapultis: tu sukirmysi Sibire, prie karo prirakintas... Nematysi savo krašto, savo žemės, savo kaip kvietkos jaunos, gražios, bet nelaimingos pačios; nematysi savo vaikelių, giminių ir pažįstamų... Tu busi nelaimingiausias ant svieta, kęsi badą, šaltį, karštį; tavo pati su vaikeliais bus da nelaimingesnė... Atsimik Dievą, atsiduok ant Jo valios ir jis neapleis tavęs... Jeigu dabar priimsi ant savęs iš geros valios tą šovimą į šmekerį, bus gerai: jeigu ir reiks koki mėnesį pasėdėt kalėjime, tai tik niekniekis. O jeigu neprisiimsi ir neprisipažįsi šovęs, tai pasėdėsi da kokią pusę metų kalėjime iki sudo, o paskui iki galo amžiaus neturėsi ramios valandos... Ar tu šovei į Šmekerį? — suriko ant galo vertikas.

Kluonius net knysterėjo — nepasijuto, kaip pasakė: *šoviau*. Jis tikėjosi, kad jį paleis, bet tuo žodžiu jis sau pančius nukalė, ir į tokias kilpas įbrido, iš kurių negreit išsikivinkliuos.

Paties tyrinėtojo net liežiuvis atplūšo bekalbant, o jo pagelbininko nagai atgrubo berašant. Ką jie ten surašė, nežinia. Kluonius nepasirašė; sakėsi nemokąs rašyt.

Tuo tarpu žandarai ir šmekeriai visur griozdė Kriščiaus; nagai jiems atgrubo bedarant kratas,*) bet niekur nieko užginto neužtiko ir Kriščiaus niekur nerado. Vazinėdami ir vaikščiodami po visas apylinkes, vis klausinėjo apie pakus, apie popieras, apie „kontrabantus“ o labiausiai apie Kriščių, bet nieks nepasakė, kur jis yra, nors daugumas ir žinojo.

Po kelių dienų pasirodo ir Kriščius; jis nuėjo pas vaitą. Vaitas liepė eiti drauge su sargu į Naumiestį pas viršininką.

Viršininkas net akis pastatė, pamatęs Kriščių ir paklausė:

„O kuris žemskis tave pagavo?“ — „Nėviens — aš pats atėjau.“ — „O ko tu atėjai?“ — „Aš nuėjau su reikalais pas vaitą, tai jis liepė pas jus užteiti.“

Viršininkas liepė nuvest Kriščių į lastą. Ant rytojaus jį tyrinėjo.

— Kur padėjai tuos pakus su knygomis, ką iš Prusų vežei?

— Kokius pakus?

— O kur, *svalač*, buvai ikišiol, kad mėš tavęs niekur neradom?

Kriščius sakė, kad jokių knygų jis niekad nevežęs, kad į šmekerį nešosęs, o per tas kelias dienas buvęs *Lukšiuos* pas savo seserį; jai padėjęs lauką apdirbti.

Paskui kamantinėjo Kutuką, bet ir nuo jo nieko nepelnė.

Už Kutuką tėvas užstatė 200 rub. kaucijos, tai jį paleido; už Kriščių užstatė jo sesuo 500 rub., — ir jį paleido; nuo Kluonio reikalavo 500 rub., bet jis neturėjo iš kur juos paimt. Palaikę porą sanvaičių Naumiesčio kalėjime, išvarė jį į Kalvariją ir ten laikys iki sudo.

Per tą truksmą buvo atvažiavę į Šarvininkiškę prokuroras ir tardytojas su žemsargiais ir žandarais. Sušaukė visus gyventojus: vyrus, mergas, piemenis ir vaikus visų klausinėjo, ar neturi kas karabino, bet nieko nė nuo vieno neišgavo.

Žandarai su žemsargiais da kartą iškrėtė nutartose vietose ir, antgalo, nubėgo da naują kratą daryti į *Ramoniškius* pas Meškų, nes su juo tankiai matydavę Kluonių susieinant; ir ten nieko nepelnė.

Susitiko žandarai Šarvininkišės kaime vieną žmogelį iš maluno važiuojantį pradžiugo pamatę maišus: mislijo, kad tai kokius kontrabantus veža, bet pačiupinėję ir pajutę miltus, mandagiai užklausė:

— Pasakyk, kas čia turi kalendorių, knygų, popierių, „gazietų“? . . .

— Aš nieko nežinau: mą nieks nerodė — atsakė žmogus.

— Kaip tai te gali nežinot savo kaime kas ką daro arba kas ką turi?!

— Na nežinau — atsakė žmogus ir nuvažiavo.

Ir abelnai nuo žmonių polieija apie šitą dalyką mažai ką naudingo sau išgirdo.

Krucielius.

*) Reikia visuomet įsakmai pasakyti vietą, pavardę ir laiką kratos. *Red.*

Dievui ant garbės! Jau tuo kelių metų žmonės *Kėlmės* par. (Raseinių pav.) rengėsi statyti naują bažnyčią. Nedėlioje iš pamokslinỹčios klebonas užsakė, kad ateinančioje nedėlioje susirinktų žmonės, kaip ant atlaidų, nes ta diena busianti labai svarbi: tai bus atsisveikinimas su sena bažnyčia ir išnešimas šv. Sakramento. „Tik meldžiami, mano broleliai ir seserėlės, šaukė kunigas, rinkitės kuo daugiau, neškite aukas ant naujos bažnyčios, o aukos duotos tokioje dienoje yra labai naudingos išganymui dušių. Jūs, mano vaikeliai, nemažai turite visokių griekų, baimė pamislyti, ir nejusit, kaip įkrisit ant amžių į pragarą. Dėlto, kiek galėdami, stenkitės pasitaisyti, ir duokite daugiau visokių aukų“...

Atėjo ta laukiama nedėlia. Prisirinko daugybė žmonių: ne tik bažnyčia ir šventorius buvo pilnas, net ir per ulyčią sunku buvo pereiti.

Prasiedėjo maldos. Visi šnabždėjimai ir kosuliai nutilo, tik vienas barškėjimas pinigų buvo aiškiai girdėtis: rinkai rinkiko per šventimą, nežiurėdami ant to, kad per mišias nieko nevalia dirbti, ir kad žmonės atitraukia nuo maldos. Vargšai - žmonės, išsižadėję savo reikalų davė mažne paskutinį skaitiką.

Davė, nes taiėjo ant išganymo dušios, kaip kunigas sakė.

Pasibaigė mišios, pamokslas, ant galo mišparai. Išnešė šv. Sakramentą.

Sukrutėjo visas miesčiukas: žmonės, klaupdami ant ulyčios, baisiai šaukė ir verkė; davatkos, bėgdamos paskui kunigo šaukė: „O Dieve, Dieve, kam tu mus apleidi!“ Visas oras buvo pilnas šauksmo, dejavimo ir varpų skambėjimo.

Greta manęs klupojo apsiverkusi seniukė, o šaly jos stovėjo vienas jaunikaitis.

— Ko stovi? — tarė seniukė traukdama jį už rankovės. — Klaupkis ir melskis! matai, juog Dievas apleidžia mus — verk!

Seniukė da balsiau pradėjo verkti. Tuo-tarpu kunigs nuvažiavo į *Verpenų* koplyčią.

Pradėjo griauti senąją bažnyčią. Visų pirmiaus išnešė visas bažnytines šventinybes. Tarp jų buvo daugybė senų, medinių, ne panašių į žmones šventųjų, kuriuos klebonas liepė nešti į kleboniją ir sukapojus deginti. Žmonės už toki klebono darbą baisiai susijudino.

— Ar žinote ką? — sako ¹⁵ mūsų klebonas ne kunigas, bet kazokas kunigu pasivertęs arba šnipukas!... Kaip jis galėjo liepti šventuosius kapoti? ... Užtrauks ant savęs ir visos parakvijos Dievo bausmę!

Bet klebonas nepaisė ant visokių kalbų ir dirbo toliaus, kas jam reikėjo; o žmonelės, truputį pakalbėję, nutilo.

Griovė bažnyčią kelias dienas. Neišpasakytas buvo verksmas ir dejavimas žmonių: labai jiems skaudu buvo persiskirti su senąja bažnyčia, kurioje meldėsi jų pratėviai ir tėvai.

Sugriovė. Atvažiavo architektas su darbininkais, pradėjo kasti naujai bažnyčiai pamatus. Skubinosi labai darbuotis, kad suspėtų pritaistyti pašventimui kertinį akmenį, nes už kelių nedelių rengėsi atvažiuoti vyskupas jį pašvesti. Daug žmonių kaulų iškasė iš po bažnyčios, 2 pilnas duobes jų privertė.

Ant galo atėjo laikas to garsaus kertinio akmens pašventimo. Subatoj 9 birželį buvo užsakyta visai parakvijai šventė. Daugybė žmonių suvažiavo iš kitų parakvijų. Vyskupas, važinėdamas per bažnyčias, susirgo ir, negalėdamas pats pašvesti pamatus, pavedė tą darbą vienam klebonui.

Dešimtoj valandoj buvo pamokslas ir prie akmens ir prie kryžiaus kurie buvo išrėdyti visokiais žolynais. Po pamokslo klebonas paėmė nuo tamos popierį, ant kurio buvo surašyti lenkiškai vardai žmonių, kurie didesnę davė auką ant bažnyčios. Labai keistai čia išėjo: kitos ponios ir prastos bobelės davė vienokiai, bet vardai prastų žmonių nebuvo paminėti. Perskaitęs tą popierį, idėjo jį į butelį su atmuštu kaklu, ir su kitu tokiu-jau buteliu uždengė, paskui užgipsavo ir idėjo į tą kertinį akmenį, kuriame jau buvo išgriaužta buteliui vieta; užpilė šv. vandeniu, uždengė su akmeniu, užgipsavo, dar sykį pašventė ir įkasė į žemę.

Ne visi žmonės buvo pakakinti: daugybė šnabždėjo ant klebono, kam jisai ne visus aukautojus įrašė į popierį? Kam neparašė žemaitiškai ir t. t. Bet kaip kiekvienas šnabždėjimas, taip ir tas greitai nutilo.

... yte.

Garsus klebonas — valdžios talkininkas. *Joniškio* (Šiaulių pav.) klebonas kun. Šiaučionas (dabar Ševčunas) garsus ne tiktai mus parapijoj. Ne uždyką vyskupas Paliulionis, išvažiuodamas į užsienius, paliko pas jį savo juodukus; ne uždyką ir lietuviai, keliaudami per Joniškį, kur užeis neužeis,

o klebono niekad neaplenks; 16ne uždyką ir valdžios tarnai jį teip garbina; ne uždyką ir mus laikraščiuose jau kelintą kartą jis randa vietą.*)

Da beveik visa mus parapija atsimena, kaip 1900 m. jis keikė per pamokslus bedievių. Bene 16 liepos jis šaukė: „ . . . Jei žinot kur tokį atskaluną, paleistuvį, paduokit jį tiesiog į žandarų rankas, o jie nugabės jį tų, kur jau nugabeno vieną, visai mus parapijai žinoma, bedievi . . . Geriau būtų užmušt tokį žmogų, tai nors kitų iš gero kelio neišvestų! Tada nebūtų kam rašyt tokias bedieviškas knygas, išjuokt tikėjimą ir kunigus . . . O tų knygelių užrubežinių neskaitykit, neimkit nė į rankas; pirma su kunigu pasirodavykit . . . Ačiu da Dievui ir karaliui, kad jis neleidžia čia, pas mus platinti tų nuodų, spaudinti tų prakeiktų lietuviškų knygų“! . . .

Minėtas čia, žinomas visai parapijai, bedievis (?) — tai daktaras Vaineikis iš Svirplių sodžiaus mus parap. Jį areštavo 1900 m. 23 gegužės ir dabar (jau 20 mėnuo) da tebekankina jį Mintaujos kalėjime. Jo užrašuose rado žandarai paminėtą ir mus klebonui skolą. Pas Šiaučiuną tikrai būtų krėtę, nes krėtė pas visus, keno tik pavardę rado Vaineikio užrašuose arba laiškuose. Bet mus kunigėlis labai bijosi nustot valdžios malonės, už tai pavymui per kelis pamokslus smarkiai iškeikė bedievių, iškeikė lietuviškas knygas ir išaugštino „teisingiausiąją“ gudų valdžią ir carą. Negana da to: važinėdamas po parapiją ir rinkdamas ant naujosios bažnyčios pinigus, jis beveik kiekvienoj gričioj apšaukė daktarą bedieviu, eretiku. Jis, girdi, ir vedė bambizę (čia aiškiai melavo, nes jo pati — katalikė). Apšaukė visur bedieviais ir jo tėvus ir seseris:

— Koki, sako, tėvai, tokie ir vaikai! su jais ir bičiuliuotis, susieit — „griekas“! . . .

O kaip nuvažiavo pas tuos, ką turi paskolinę daktarui pinigų, tai jau ir dugnas išpuolė.

— Jūs negali prapult — įkalbinėjo kunigėlis — Dievas uždėjo ant jo savo ranką, jis kirmyja dabar kur Siberijoje; jau daugiau ne apgaudinės jis jus, jau po juo; bet yra jo tėvai — nuo jų reikia išieškot . . . Tik duokit mą vekselius; pamatysit, iki paskutiniui skatikui sugriš jums! . . .

Žmonės, gerai pažinodami savo geradėją, žinoma, vedavė jam vekselių.

Matydami toki Šiaučiuono darbštumą, žandarai nedarė pas jį kratos.

Igijęs pas policiją gerą vardą, jis ir lietuviams norėjo apdumti akis ir, teisybė, daugeliui apdumė. Pirmiausiai pradėjo rinkti pinigų ant mišių už lietuvius kankintinius. Susiėjęs su koku Vaineikio draugu ar geru jo pažįstamu, iš toliau atkelia-vusiu, Šiaučiuonas apgailistauja daktaro padėjimą, sakosi jo draugu esąs, dar-gi paskolinęs jam pinigų, kvietęs apsigyventi Joniškij ir pats uždyką žadėjęs duoti jam klebonijoj vietą; sakosi da ir dabar šelpias tulus lietuvius mokslavius. Pereitą-gi vasarą jis drąsiai per pamokslą ragino žmones skaityti *lietuviškas knygas* . . .

Bet policija šito negirdi, nes ji gerai pažįsta savo talkininką.

Vyrai, lenkimės draugystės ir pažinties tokių ganytojų avelių! Tegul mūsų koja neperžengia per jų slengstį. *Joniškietis.*

Mūsų kunigai. Nors mus kun. B. visokiais budais stengiasi susekt, kas paduoda į „Uk-ą“ ir „Nauj.“ žinias nuo *Pajevonio*¹⁾ (Vilk. p.), ir visai nekaltus vaikus gazdina išrausęs su šaknimis, kad jų nė duko neliktų *Pajevonio* par., — mane tuo neišgazdis, kad ir žandarus į pagelbą da sau pasikviestų. Mano akise kunigas ar ne kunigas, ponas ar elgėta, ukininkas ar ar bernas — visi lygūs. Juk ir Kristus pasakė: „Nesivadinkit mokintojais, nes tik vienas mokintojas — Kristus. . . Jūs visi — broliai“. (Mateuš., perskyrimas 23).

Pajevonio kapai užima 15 margų lauko. Ant kapų vietomis auga graži žolė, o da gražesnės rugštyinės. Matydami tokias buinias rugštyines, neturteliai (o jų čia daug yra) negali praeiti nepasiraškę kokios saujuokės. Bet rašyti uždrausta. Juk tai šventa vieta, juk ant tų rugštyinių ne vienas lašas švento vandens nukritęs. Juk jos išaugę iš dulkių mus senelių, mus tėvų, brolių, vaikų! . . . Pereitą vasarą užėjo kun. vieną davatkėlę Smalins-kiutę beruškyniaujant ant kapų; užsidegė, pamatęs tokią „švent-vagystę“, šoko ją vytis. Pasivijo ir ėmė šonkaulius su lazda taisyti; net ant žemės žmonelė parkrito . . . Rugštyinės paliko

1) Žr. „Uk.“ 1901 m. № 12.

9053

čia - jau ant kapų; šventas daiktas, tai turi ir suput ant šventos vietos. Bet kur tau duos put tokiai gražiai žolei? Seniau, da ir aš atsimenu, klebono karvės ganėsi ant kapų; o dabar nupiauja tą šventą žolę ir gražiausiai sušeria kunigo gyvuliams! Juk šventvagystė tokiai vargšei įsimest į virslą saujuokę žolių nuo kapų pasipešus, o kunigo karvėms šert tą pačią žolę nėra šventvagystės!?

Tą patį daro mus vadovai daugelyj vietų ir daugelyj atsitikimų.

Ukininkas.

— 1893 m. numirė *Gražiškių* (Vilkaviš. pav.) klebonas Am. Lukoševyčius. Velionis (nabašnikas) buvo geros širdies kunigas: kad ir viskas buvo pas jį gana brangu, kaip antai: maldos, laidotuvės ir tt., bet vargšai džiaugdavosi, kad gali atsiprašyt, idant palauktų. Ir bažnyčią pagal jo rėdymą statė, (pabaigė 1881 m.); parapija džiaugėsi, kad perdaug nekaštavo ir gerai pastatė.

Jo sesuo su savo dukrele buvo pas jį už gospadinę (Idikienė); su juodviem tai ir buvo parapijai vargas: niekad jom į valias neprinešdavo, ir ne klebonas buvo klebonu, bet juodvi. Numirus kn. Lukoševyčiui jo gospadinėlėm daug pinigų teko, o paskui jaunesnėji (duktė) ištekėjo už kacapo, tai ten ir nuėjo kunigo pinigai už maldas surinkti. Iš šito da ir dabar piktinasi žmonės.

Tuose pačiuose metuose (1893 į vietą velionio atkėlė iš Vištyčio kitą kleboną A. Šukvietį. Da nė metų jam pas mus neišbuvus, sudegė klebonija ir klėtis su ledinyčia. 1895 m. pradėjo statyt naują kleboniją ir tą patį metų triobą iš viršaus užbaigė. Čionai padarė klebonas didelę sauvalę, ir per tai paskirtų pinigų 4,400 rub., neskaitant ugniapinių, toli neištekė; rodos, ir da kartą tiek but reikalas, kad galutiniai užbaigt. Mat parapija buvo nutarusi ant tų pačių pamatų statyt, kur senoji buvo, o klebonas ėmė ir suvis kitaip padarė: iškirto kraštą dailaus sodo, ir parioglino kleboniją galu prie bažnyčios; kitą galą atsiėjo statyt pakalnėj, per tai reikėjo augšto pamato (apie 12 pėdų). Nebištekus pinigų, klebonui atsiėjo gražumu prašyt parapijos, bet parapija purtėsi, ir išrodinėjo klebono klaidas, kame tiek daug pinigų be reikalo žuvo. Sutiko antgalo dėt po 5 kap. nuog margo; kad lentom apkalt; bet nežinia dėlko lentom da ir ikišiol neapkalė, nors nuo nutarimo dėt po 5 kap. jau 4

metai praėjo. Gal klebonas nori ~~10~~parapijai blėdies, o parapija neparaginta pati nesusimislia. Laikas jau buvo senei susiprast.

Mūsų klebonija labai nedailiai išrodo: ne ant padorios vietos, labai po kojų, prie pat rinkos, lyg kokia „traktiernė;“ visai į žvėrinčių panaši, nes labai didelė ir augšta. Bet kas kaltas, ar ne pati parapija, juog davė tokią didelę klebonui sauvalę! Dėlko pirmiau nepamatė, bet tik tąsyk, kaip reikėjo pinigai dėt? Nors ir purtosi nuo dėjimo, bet vis-gi parapijos pinigais bus užbaigta, ir kaip klebonas norės, teip padarys. Pereitais metais taisė Gražiškių bažnyčią; pataisymas iš lauko kaštavo iki 300 rub., o išmaliavojimas viduryj — 800 r. „Bedievis.“

Naujas pranašas. Pereitą rudenį netikėtai teko mą girdėti *Smalėnuose* (Suvalkų pav.) Kunigo Žubrio pamokslą. Pirmą pasakė lenkišką, o paskui pradėjo lietuvišką. Per pamokslą Žubris pasakė, kad *neužilgo* ant svieto ateisęs Antikristus; galvą jisai turėsęs liuto, o liemenį meškos; vaikščiosęs po kaimus ir šauksęs, kad jis esąs tikras Dievas! Kas neklausysęs jo, tą gasdysęs pragaru, arba degysęs savo pečiuje . . .

Sunku suprasti, kaip gali kunigas išdrįsti pliaukšti žmonėms per pamokslus tokius niekus!

Beto, lietuviškoj kalboj Žubrio tik pusė lietuviškų žodžių; kiti lenkiški, gudiški ir Dievas žino koki. *Lv.*

Mokinimas „griešniškų“. *Gražiškių* klebonas (Vilkav. pav.) labai pyksta ir neapkenčia „griešniškų“; per tat nuolat per pamokslus sako: „pastipsit, jūs griešnikai, kaip šunes, kaip gyvuliai ir eisit į peklą, kur bus verksmas ir dantų griežimas“... „Negriešniškų“, žinoma, klebonas visai nė neranda, gal tik jis viens . . . Net bažnyčia skamba, kaip jis ima šnuot, šėtonuot, balvonuot . . . per išpažintį „griešnikus.“ Kur didesniai, tai ir to da neužtenka — baudžia kuniskai: per langelį duria su didžiausiu piktumu „griešnikui“ į akis!

Su daugeliu man teko kalbėt, kuriem akis klebonas badė. Kad ir valandoj mirimo, sako, jie klebono nesišauktų, nebesant kitam kunigui.

Tai mat kaip nubaido kunigėlis žmonės nuo išpažinties.

Persekiojimas „bedievių“. *Gražiškiai.* Klebonas su kamedorium labai daug pamokslų pasako ir „bedieviams“, ką po svetimas žemėsvalkiojasi; keikia juodu tą valkiojimąsi, bet lyg tyčia vis daugiaus

išvažiuoja. Daugumas išvažiuoja į *Essus* (Vokietijoj), o parvažinę nekuriu jau drįsta gospadinei pasakyti, kad pėtnyčioj galima su pienu valgyti... Na toki jau tikrai bedieviai! Vaikinams kur buvusiems, norint apsipačiuoti, labai daug reikia turėti „ergelio“ su klebonu, kuris ką - tik „nagaikos nesigiebia; daug reikalauja liudytojų, o tie liudytojai, ką žmogus jau turi, jam negeria.

Vis-gi malonu paimti nuo „bedievių“ 10—15 rublių, kuriuos buk į Seinus turis siųsti.

Nė vieno žmogaus jis nepačėdija; kuris tik turi pas jį reikalą viskas brangu, o jeigu kuris pradeda derėti, tai tokį visokiais žodžiais išplusta: „tu balvone, šunie, tu pastipsi... *Von!* lauk“....

Mokslą ir mokintus žmones nepagiria ir vien peikia tuos, ką visokias knygas skaito. Kamendorius Č. per vieną pamokslą pasakė: „Bepig būtų, kad žmonės visi būtų mokinti: būtų visur lengva susitaikyti, bet ant nelaimės visi mokinti į bedievius išvirsta... Da kaimuose bedievytės (t. y. mokslo) mažai, — čia bepig; bet miestuose jau plačiai pasklido... Tokių laukia didžiausia nelaimė“.... „*Bedievis*“.

Stebuklinga maldelė. № 8 *Nauj.* p. m. radau paminėta apie kokią - ten naują maldele, kuri tiek daug gero žmonėms suteikianti. Gal mes ir spaudą su ja nuo Dievo išmelstume atėjo man į galvą.

Apie tą maldą išgirdęs, aš pradėjau visur jos žvejoti, kol nesugriebiau *Naumiestyj* pas vieną didei dievotą davatką. Pasirodė, kad tą maldele parsigabeno viena ponija, daigi lenkiškai rašytą. Davatkėlės paprašiusius gerų žmonių, ir jie parašė lietuviškai. Pirmiau prie tos maldelės smarkiai kibę žmonės, dabar jau pametę.

Ta maldelė teip skamba:

Malda nuo šv. Tėvo iš Rymo! Mieliausias Jėzau Kristau, Tave meldžiame susimylėk ant visos žmonijos, ir ant manęs, apvalyk mus nuo nuodėmių mūsų per Tavo kraują šventą dabar ir ant amžių amžinųjų ect. Kas tą maldele devynioms ypatoms perrašęs išdalys ir tos su tikru tikėjimu atkalbės, 10-tą dieną jau tikrai apturės tą, ko nuo Dievo prašė.

Tai teip sukčiai suka žmonėms galvas. Jau net Senapilės kunigai ją iškeikė.

Praeivis.

Dėl garbės! „Varpe“ N 9 pranešta, kad *Gataučiu* (Panev. p.) dešimtininkas, Jurgis Spudas, mielai padėjo Linkuvos

uredninkui Blahodarev'ui draskyti 21 atsišaukinus „Kas turi ausis, teklauso“. Atsišaukimai tie buvo pačiam Gataučių sodžiuje ir jo apygardoje.

Suprantamas daiktas, kad padedant uredninkui atsišaukimus draskyti, galima įtikti valdžiai. Žinoma Spudas suprato, kad nuo valdžios gauta garbė, tai užvis didžiausia garbė, kuri vienu pakėlimu savo į septintąją dangų nukelia ir kad reikia pradėti nuo uredninko ir per uredninką.

Spudas ėmė mėginti, kaip čia parodyt, kur pipirai auga tiems „meistrams“ (Spudo paties žodis), kur atsišaukimus lipdo ir gundo žmonės prieš valdžią.

Apsiklausęs ir gerai apsiklausęs, ką sodžiaus žmonės kalba apie atsišaukimus, kas ir kaip juos galėjo išlipdyti, Spudas pranešė Blahodarev'ui, kad tai ne keno kito darbas, kaip tik jų sodžiaus Ig. Jaro, penktos kliasos gimnazisto, ir „turbūt“ (Spudo žodis) Pudžiunių sod. Jono Mišeikos, šaip jau vaikinų mokslus einančio. Neilgai trukus abu vaikinai iškratė, bet atsišaukimų nerado. Uredninkas tikėdamies pelno, supyko ant Spudo už suvedžiojimą ir Spudas, kaip bematant, nustojo malonės.

Kaipgi gyventi nemalonėje su uredninku? — negali išmanyti kiek protingesni už Spudą vyrai, o ką apie Spudą besakyti. Be to, kaipgi tą garbę įgyti, kuri blizgėte blizga ištolo ir žada ne šios žemės laimę.

Susiprato Spudas, kad kiekvienas mūsų uredninkas, kaip vilkas, alkanas. Braukšt, patsai Spudas pristato Blahodarev'ui du puru kviečių, vieną purą rugių ir po vežimą šieno ir dobilo. Tai buvo 5 d. spalio. Blahodarev'o širdis atsileidė. — Negana to buvo: pasirupino da labiau suminkštinti jo, Blahodarevo širdį ir geriau patepti ratus, kad būtų smagiau važiuoti prie „garbės.“ —

Per Linkuvos valsčiaus vaito, Lokušiuono krikštynas, kur buvo susirinkus toki parinkta kompanija „teisingų vyrų“, kaip Linkuvos žandaras, uredninkas — Blahodarev, valsčiaus raštininkas ir jo pagalbininkas, — Spudas viešai „ponams“ pasakė, mušdams save į krutinę: „Aš žinau, kas tuos atsišaukimus išlipdė, aš atrasiu juos ir parodysiu jiems, kur pipirai auga. Nustos jie tada žmonės gundyti prieš valdžią! Kaip mane matot, aš išpildysiu, ką prižadui!“

— „*Molodec*“ Spudas, „*molodec*“ vyras — vienu balsu pagirė Spudą žandaras, raštininkas ir uredninkas.

Spudą lyg ant arklio užsodino: jo kiek nuliudusi širdis, visai išnaujo atsigavo. Kažin ar įveiks Spudas atsišaukimų lipdytojus surasti ir parodyti jiems, kur pipirai auga, ar ne — nežinau, bet jo darbai parodo, koks jis žmogus yra.

Degimai.

Atitarnavę kariumenėj teip prisitraukia maskoliškos dvasios, jog iš jų ta dvasia nebegreit išgaruoja. Mažne visi buvusieji kareiviai *Kretingos apygardos* (Telšių pav.) nešioja kepures su raudonais lankais. Zastartas *Kvečių* sodos tarnavo tiktai 2 mėnesiu, kaip namon parėjo jau yra 12 metų, nežino nė pulko, kuriame tarnavo; apie kalbą nėra ką ir šnekėt, bet lig šiai dienai tebenešioja kepurę su raudonais lankais.

Pas mus viešpatauja didelis tamsumas — mažne pusė Kretingos vyrų nemoka nė maldaknygės paskaityt, o apie „Ukininką“ nė žinote nežino.

Kretingoje viduryje miesto ant turgavietės stovi parubežinių sargų cerkvė. Caro Mikalojaus dienoje buna čia parubežinių sargų paroda; nors ir pas mus kartais tose dienose pripuola šventė, bet musiškiai užvis buvusieji kareiviai bėga žiurėt tos parodos, pametę per pačias maldas savo bažnyčią; jaunos mergaitės ir tos drauge su vyrais žiopso ir gėrisi iš tos parodos.

Pilkas P.

Kratos. 17 d. lapkričio buvo krata *Tarpučiuos* (palei pačią Senapilę) pas sliesorių Juožą Ramonaitį, kuris dirba Bliudžiaus dirbtuvėj. Kratą darė 3 žemsargiai ir šaltyšius, bet ne Tarpučių. Vyresnysis Senapilės žemsargys Stankevychius, įėjęs į dirbtuvę, pasakė, kad atėjo jieškoti šaudyklės (muškietos) ir lietuviškų popierių. Tuoj visi 3 žemsargiai ėmėsi už darbo. Ramonaitis, pamatęs tarp žemsargių pašalinį žmogų, užklausė jo, kas jis per viens ir ko nori. Šaltyšius atsakė, kad jis esąs per kratą vaito vietininku. Tada Ramonaitis pareikalavo nuo jo ženklo, kuris liudytų, kad jis tikrai vaito siustas; bet šaltyšius jokio ženklo neturėjo ir per tai išmetė jį iš dirbtuvės. Tuom tarpu žemsargiai iškasinėjo visus pamatus, išgriozdė visus kampus, iššluostė rankovėm kalvės kaminą ir cilinderio pečių. Iškrėtė ir gričią Ram., bet nieko nelaimėjo.

Gaila, kad mus žmonės nežino savo tiesų, snsirėmus su valdžia ir policija. Ramonaitis gailėjo visai neduot krėst dirbtuvėje, nes dirbtuvė Bliudžiaus, kurio tasyk nebuvo namiej. Da geriau būtų R. padaręs, kad visai nedavęs būtų krest, nes vaito vietininkas pasirodė netikras.

Antanas Griežlė.

Už tokią kratą reikia butinai paduot skundą prokrororiui, o jei tas nieko negelbės, tai palatos prokuroriui į Varšavą.

1. Turi paduot skundą Bliudžius už tai, kad žemiskiai krėtė jo triobose jam nesant namiej ir be jokio iš augščiau prisakymo.

2. Turi paduot skundą ir Ramonaitis už tai, kad krėtė be šaltyšiaus, kad be reikalo jį sugaišino ir toki trukšmą pakėlė.

Nė ant vieno žingsnio nereikia nusileisti; tada mes išmokšim tokius ponus kitaip elgtis.

Red.

— 10 d. spalio iš Vilkaviškio išbildėjo „karietka“ su nežinoma žmonėmis ir teip kalė iki Naumiesčio, kad rodos nuo Dievo rustybės norėtų išbėgti.

Atvažiavo į Naumištį. Ten staptelėjo ties žemsargių budele, ir pasišaukė žemsargį, kuris stovėjo ant sargybos. Žemsargiui į karietą igulus, kaustėjo iš Naumiesčio tiesiog į rytus, kur *Ašmoniškių* kaimas guli. Bet nelaimė: nežino, kuris tas Ašmoniškių Stanaitis, — ką-tik dasiklausė, kur jis gyvena.

Važiudami pas jį, buožes iškišę žiurėjo, ar nepamatys ką iš Stanaičio namų bėgantį.

Ismukę į Stanaičio kiemą, išsoko visa gauja raudonsiulių ir puolė levo smarkumu prie gričios durių.

Jau buvo vakaras, vyriškiai triusėsi apie skunias ir tvartus, o moteriškės po virtuvę.

Žemsargys ir vienas žandaras lapnojo aplink triobas, ar nepamatys ką bebėgant. Keli ismuko į gričią ir tę pamatė besėdintį ir bekirkinantį ant smuiko žmogų. Du žandarai ir viršininkas tuoj pribėgo prie jo, nutvėrė už skverną ir suriko: „Kas tu“? — „Stanaitis“ — atsiliepė žmogelis. „Ar Jurgis“? — „Jurgis“. — „Na tai atiduok visas gazietas, kokias tik turi!“

— Ar jūs be galvos šiandien? Aš jokių gazietų savo gyvastyį nemačiau.

Tada daužėsi po visus kišenius ir su tokia baisia energija kraustė, su tokiu gabumu čiupinėjo, drabužių siules išbraukė, knypkius išstarpė; ir ant kuno, kur tik jautė koki užkaburėlį, tai iki kaului gnybo, klausydami, ar nesubraškės koks popierėlis. Paskui liepė

uždegt žiburį; aplinkui prad²⁴ šnipinėt, ir smuiką pauostė; ant žemės, ką buvo skarmalų primesta, visus išvartė ir iškratė. Po suolu, kur buvo šiukų, atkarpu, ir tas iškrate, išuostė. Kad gyvastis nukristų kur į šiukus, ko teip nejieškotų, kaip jieško gudų valdžios tarnai lietuviškų popierių. Nieko daugiau pas Jurgį nerado, apart užrašų knygelės. Apie tą daug darbo turėjo: ten rado kelias pinigų rokundas, natas kokias — viską išklausinėjo, ką kas reiškia. Paskui klausia kokias knygas skaito? Stanaitis parodė 2: kokią gudišką geografiją ir da kokią „komediją“ su paišiniais.

— *O Novosti* ar tu skaitai — paklausė žandarų viršininkas.

— Aš jokių *nopascių* nežinau.

Tada viršininkas išsiėmė iš makštų pundą popierių ir iš jų išrinko vieną ir parodė Stanaičiui: — *Naujienu* šitokių ar ne skaitei kada? Šitos ant tavo vardo buvo siųstos, — ar daug sykių jau jas gavai? — vėl paklausė žandaras.

— Kaip sviets svietu stovi, aš tokių da nemačiau ir nežinau, kur jų galima gaut!

— *Vrios*, tu išsirašinėjai! pasakyk, kur gavai adresą ir kas tau liepė išsirašinėti lietuviškas gazietas?

— Aš nežinau; su nieku nuo lietuviškų gazietų nešnekėjau.

— Gal kas tau iš piktumo taip padarė? gal žinai?

— Aš, rodos, su nieku nesusipykęs, ir nesitikiu, kad kas man blogo velytų.

Žandarpalaikiai, nieko neišgavę, ėmė daužytis pabalkėm; rado koki *apipurusį kalendorpalaikį*, keletą knygelių nekaltos italpos; *Talmuda žydu*, *Apė ukiskus augalus*, *Elementorių A-iš-B*. visai apdriekusi ir tt. bet ir tų nepaliko. Paskui da nusidaužė į klėtį; ten išvertė skrynias, šėpas, išmaišė visas pastrykes, ir kur tik rado kokiomis popieromis nuo tabako ar nuo cukraus užkamšytas skyles, kad vėjas neįpastų, visas ištraukė ir pažiūrėję, nieko neradę, atgal sukimšo.

Da norėjo eiti į skunią ir į tvartus, bet didelis vėjas žiburį gesino, tai davė pakajų.

Paklausus žandarams, kur tą kalendorių gavo, Stanaitis atsakė, kad jis nieko apie kalendorių nežinąs, nes ne visada būnas namiej. Tada šeimininkė atsiliepė, kad atėjęs koks apdrikęs žmogelis, prašė valgyt, o pavalgęs, išeidamas paliko

tą kalendorių. Vyras da norėjęs 25 degti jį, tai ji nedavusi: sako, gal atsiras koks mokintas žmogus, tai galės pasiskaityt.

— O ka tu jam davei valgyt? — paklausė šeimyninkės.

— Barščių, duonos....

— Kada jis buvo? kaip išrodo?...

— Apdriskęs, nuvargęs, jau ne jaunas....

Žandaras viską susirašė ir jau naktį išvažiavo.

Ant rytojaus atvažiavo Naumiesčio žandarai. Jie klausinėjo gal apie ką numano, kas skaito, ar platina. Ant galo, neva atsiprašę ir gailistaudami pasakė:

— Didelė tavo laimė, kad nieko nerado. Jei but ką radę, tai jau nebut palikę, negreit butum namus pamatęs. Tai pasakę išvažiavo.

Pakulinis.

— *Lukšių* valsčiuje (Naum. p.) šiais metais neretai atsi-taiko šaudyklių revizijos. Mat Zyplių dvaro grapas Potockis turi didelį prisirišimą prie paukščių, per tai parsigabena visokių paukščių iš kitų šalių ir nori prisiveisti savo giriose; bet koki vaikinai, turėdami šaudykles, pamatę koki šviežią paukštį, neiškenčia kartais nemieravę. Dagirdęs apie tai grapas, pradėjo labai neapkęst šaudyklių, ir norėdams išnaikint jas tarp aplinkinių gyventojų, paskyrė po 3 rublius dovanų, jei kas atimts nuo ko šaudyklę. Tokiu budu šiais metais laksto žemsargiai kaip pasiutę po žmones, jieškodami sau tų 3 rublių dovanų. Spalių mėn. atsibaladojo 3 Šakių žemsargiai į Usų kaimą pas ukininką Kauną. Jie turėjo nužiurėję tų kurpių V. Adomaitį, kuris tuo laiku pas Kauną siuvo. Iškrėtė visas pakampes, bet nieko daugiau nerado, kaip tik kelis šuvis parako.

Pasibaigus kratai, tasai kurpius išėjo su savo reikalais į miestelį. Žemsargiai išėjo važiuot, bet rado arklio plėškę sutraukytą; vienas iš jų (Koška), paėmęs tą plėškę, grįžta atgal pas kurpių, bet jo paties neradęs, paprašė jo pagalbininką, kad pataisytų. Pagelbininkui betaisant, Koška pradėjo vėleik jieškinėti po kurpiaus padėjimą, ir, tų bekraustydams, užtiko kokią suraitytą popierėlę; ji patiko žemskiui ir jis glimštelėjo ją sau į delmoną. Kaunukė, ukininko sesuo, matė viską, ką žemsargys darė.

Po valandos sugrižo kurpius namo; žemsargiai jau buvo išvažiavę. Kurpius, peržiūrėjęs savo kupartėlių, pasigedo 5 rublių. Nėr ką daugiau daryt; padavė viršininkui skundą už apvogimą.

Už kelių dienų, atvažiavus *Žukšius* viršininkui, buvo pašaukta tardymui ta mergina ir kūrpius su savo pagelbininku.

Kaip vieną tokią poną gerai pramokįs ir kiti bijosis. Niekad nedovanokit tokiems valdžios tarnams-vagims! *Vijunas.*

Puikus paveizdas. *Puodžiūnų* sodžiaus (Panev.) Mišeikienė (Jono Mišeikos motina) 15 spalį padavė pavieta viršininkui skundą už nesugrąžinimą daiktų, kuriuos išsivežė iš jos namų Pakruojo asesoris, padaręs pas ją ir jos sunų kratą. Tarp kitų daiktų reikalauja sugrąžinti visas, kiek paėmė, maldingas knygeles.

Jeigu viršininkas nesugrąžinęs jai daiktų, ji paduosianti skundą gubernatoriui, o jei ir tas neišklausytų jos skundo, tuomet Vilniaus sudo Palatai.

— *Gataučių* sodžiaus Jarienė — motina sunaus Mintaujos gimnazisto — irgi padavė nuo savęs pavieta viršininkui skundą, kad sugrąžintų per kratą paimtas nuplėštas drejas kelines, dvi skrynutes, iš storo poperio suklijuotas ir da kitus mažmožius. Be to, Jarienė skundėse dar ir už tai, kad tuojau po antros kratos asesoris nestatė protokolo, o liepė jos sunui ant rytojaus atvažiuoti į Linkavą pasirašyti po protokolą.

Jarienė ketina butinai išreikalausiti paimtuosius daiktus ir neapsistoti be jų.

Vyrai, šituodvi moters tegul buna ir jums paveizdu! —l—

Atsišaukimai. Per Rožancavą *Šiauliuose* didelis meturgis. Šiomet buvo gražus, sausas oras; suvažiavo daugybė žmonių. Ant visų keturių kelių buvo per keletą viorstų nuo miesto išlipdyti atsišaukimai „*Kas turi ausis, teklauso*“ ir kitokie, o lapeliai „*Tėvynė pagelbos šaukias*“ buvo prisagstyti ir prikabinėti ant medžių.

Garsas apie tai toli pasklido; žmonės pasakoja ir stebiasi lipdytojų gudrumui: daugumas skaitė tik grįždami namon, todėl pasklido gandas, kad iš ryto tų popierių nebuvo, tik paskui atsiradę; ant beržų buvę raudoni atsišaukimai, o ant eglių ir pušių — balti, mat, kad geriau galima būtų užtėmyt.

Šiaulietis.

Dėl atsišaukimų. „*Kas turi ausis, teklauso*“ savo pasirodymu *Linkuvos* per šv. Joną smarkiai sukėlė Panevėžio žandarus ir po šiai dieną neduoda jiems ramiai gyventi.

27
Atvažiuojęs, patsai Vasiljev, Panevėžio žandarų rotmistras, smarkiai tardė žmones suuostymui atsišaukimų lipdytojų pėdų. Bet nesuuodė.

Tardymą pavedė savo Linkuvos vachmistrai, prisakydamas, „kad nors čia ir lužtų ir plyštų“, turis surasti kaltininkus.

Gera numanė vachmistras, kad patsai vienas neatliks to reikalo: pasikvietė į pagelbą Blahodarev'ą — Linkuvos uredninką ir Juotkevyčią, žydą — Žeimio uredninką.

Patsai vachmistras vienodai du kartu ant sanvaitės kalėdoja žinias po Steigvilių sodžių, rečiau po Skarulių, Diržių, Pudžiunų ir Gataučių sodžius.

Blahodarev pasišaukė 7 spalį pas save Pudžiunių Mišeikienės, pusbernį ir paklausė jo; „ar nenori tu, vaikel, šimtinko (sotninko) vietos gauti? aš tau galiu duoti. — Kodėl ne, pone; tik aš nemoku rašyt ir skaityt, kaip čia būtų? — apsidžiaugęs, atsakė pusbernis. — Menka bėda todėli. Na, vis vien; jei tau nepatinka toki vieta, aš tau duosiu prie pačtos, nori? — Tegi, pone, aš jau buvau prie pačtos ir iš ten atsitraukiau: negalėjau pačtos ponams įtikti — Bėda su tavim! na, tai aš tau parupisiu kur prie gero pono. — Gerai? čia nebutų blogai — atsakė, nusišaipęs, pusbernėlis. — Bet pirma tu pasakyk man, kalbėjo uredninkas, kur buvo šv. Jono vakare Mišeikos Jons? — Namie . . . — Kam meluoti! aš gerai žinau, kad ne namie! — Gražiai atmenu, pone . . . — Hmm matau, matau, kad tu nenori teisybės sakyt . . . O ar atvažiuoja kas pas jį? — Nė aš žinau, pone, nė tamsta klausk manęs. — Kaip tu nežinai! šeštus jau metus tarnauji ir nežinai . . . Aš pats mačiau, kaip buvo pas jį Skarulių Ig. Bičkuns ir Steigvilių Vlad. Požela, ką tu man šneki!? — Aš tokių, pone, visai nepažistu . . . — Ahaa! . . . nepažistu . . . suprantu, suprantu. Ogi Mišeika namie, ką daro? eina kart su jumis prie darbo, apsakinėj ką nors? — Kągi, pone, apsakinės . . . kaip visi žmonės, teip ir jis. — Aaa! . . . tu šiteip? . . . Kaip vietos, tai nori; o teisybės sakyti — ne. Eik sau po velniais! . . . Nebereik man tavęs! — Šia tau, kad nori ir žmogum pasirodė: nė vietos, nė nieko . . . Tfu! prakeiktasis! — sukeikė, išeidamas iš namų pusbernėlis.

Tas patsai Blahodarev atvažiavo 15 rugsėjo į Skarulius ir prisakė Zigmantaučienei ir Kaz. Navickui — 12 metų piemenėliui,

kad tuojau, tuojau jie pribūtų Žiemį, ir ant kelio išmetė abiem po auksiną. Patsai teipgi nuvažiavo į Žemį. *)

Tie atėjo.

Blohodarev pasišaukė piemenėlių skyrium į kambarėlių ir, rodydamas jam 5 rub., sakė: „šia tau tie 5 rub., tik tu pasakyk man, kas skaito jūsų sodžiuje lietuviškas knygas arba va tokius didelius popierius, kaip šitas — ir parodė piemenėliui „*Kas turi ausis, teklauso*“! — Nežinau, pone, ar ir nemačiau knygų ir popierių. — Vaike, sakyk teisybę, nemeluok: gausi 5 rub. — Kad, pone, ištikro aš nežinau, kągi aš sakysiu . . . — O tokius popierius šv. Jono ryte kas lipdė, nematei? — Aš kiaules giniau, aš nemačiau, po . . . — Tėgi, tėgi, tu kiaules gynei . . . tu nieko nematei . . . eik sau namo!

Paskui pasišaukė Zigmantaučienę ir tokiu pat budu klausinėjo jos lietuviškų knygų ir „didelių popierių.“ Pasirodė, kad ji teipgi nieko nežinanti. Užtai Blahodarev išbegėdino ją ir išstumė pro duris, perkunuodamas.

— Velnio dvasia da čia stumdysis: begėdis! — sumurmėjo, lėkdama pro duris Zigmantaučienė.

18 spalio sustojo Žeimio uredninkas Juotkevyčia Gataučiuose pas Mislėrį — kalvį ir ant keturių akių siulijo jam 50 rub., jei pasakysės, kas atsišaukimus lipdė.

— Kokius atsišaukimus? — paklausė uredninko Mislėris.

— Kam gi tamsta da klausi manęs, juog tamsta čiabuvis, tamsta geriau žinai, nekaip aš — atsakė Juotkevyčia.

— Ką tamsta sapalioji, argi čia buvo kokie atsišaukimai ir kada ir, ant galo, ko tamsta nori nuo manęs?! — užspyrė Mislėris uredninką.

— Atsiprašau aš tamstos, aš nieko tamstai blogo nenoriu . . . aš tik užvažiavau pasikalbėti su tamsta ir tamstai, kaipo be turtų žmogui, duot lengviai uždirbti 50 rub. — teisinosi uredninkas.

— Aš tamstos neprašau jų; jieškok tamsta sau kvailesnių žmonių, o ne . . .

— Gaila man, kad tamsta nesinaudoji tokia gera proga — pridurė, išeidamas uredninkas.

Mislėris ne kvailas žmogus ir susipranta tam kartui; gaila, kad nesusiprato teip išgarbinti Juotkevyčią su visais jo 50 rub.

*) Tuomet nebuvo Žeimyje uredninko.

ir pamokinti, kad netik kitą kartą nebesiulytų tokių pinigų geresniems žmonėms, bet ir lankytis nebesilankytų su tokiais reikalais.

Tai ant pirmos pažinties vietinių žmonių labai būtų buvę Juotkevyčiai naudinga.

—a.

Mergaitės mokykloj. *Stakliškės* (Trakų pav.) Į valstijines mokyklas eina mokintis po didesnei dalei vien bernaičiai, mergaitės kuomet nevaikščiojo. Dabar į Stakliškių „*narodnąją*“ pradeda eit ir mergaitės. Vilioja jas į mokyklą pati učiteliaus Ivanovo, mokindama rankų darbelių, kaip antai: išsiudinėt, aptavot, megst karunkas. Geras tai mokslas, naudingas, kad tik tiek. Bet tą mokina učitelienė po dvyliktai, o prieš dvyliktą mergaitės mokias gudiškai „*učiliščioj*.“ Jau yra 4 mergaitės. Per žiemą susirinks daugiaus. Negali gudai sugudinti bernaičių, ėmėsi už mergaičių, — į jas gal lengviaus prisiims sėkla „*abrusenijos*“. Ne labai reikalinga mergaitėms gudiška kalba. Gal tokiai išmokusiai gudiškai lengviaus bus ištėkėt už burlioko, bet tokios laimės aš joms negeidžiu!

Gerulis.

Žemskių protokolai *Meištai* (Naumiesčio pav.) 11 rugpjūtį važiavo žydas iš Meištų sodžiaus į Naumiestį, ir važiuodamas į pakalnę, parmušė su dyseliu vieną moteriškę. Moteriškė ėmė rėkt; žydelis persigando, sudavė su botagu savo lupynai — norėjo pabėgt. Bet vyras tos moteriškės, da ne visai senas, pagavo žydėlį su jo škabe. Kaip tik pagavo, tuoj pribuvo ant puotos ir žemsargys; prėjęs klausinėja vyro tos moteriškės. Žmogus nusižeminęs pasakoja: „Ot, poneli, mano pačią šitas žydas suvažinėjo“. — „Sustatau tuojaus protokolą, *ti svolač*!“ — ėmė rėkt žemsargys ant žydo, ir, išsiėmęs popiėrgalį, rašo; tik nieks nežino, ką jis rašo.

— Nu, jau dabar jūs nereikia — aš vienas apsidirbsiu. Eikit sau namon! — pasakė jis, antgalo, žmonėms, ir, susivyniojęs popiėrgalį, įsidėjo į kišenių. Ir žydui liepė važiuot, o pats užsisėdo ant krašto vežimo ir važiuoja. Nuvažiavo į miestą, užvažiuoja pas Dinę ant kiemo; suėjo į gričią ir pragėrė tą protokolą. Žinoma, ne be to kad ir į saują nebutų žydelis igniauzęs — toki žemsargiai moką prisišnekėt.

O tai žmonai neužilgio kunigą veda. Parvedė kunigą; kunigas mato, kad žmona labai blogai išrodo — liepė parvest

ir gydytoją. Gydytojas tuojau ³⁰ surašė apdukeiją; turbūt tą žydą padavė po sudu.

Tai matot, broliai, kokia pas mus teisybė: pripilk degtinės gerklę žemsargiui, tai gali ir žmogų užmušt! *Varnas.*

Ir dainuot esą užginta! *Naumiesčio* gyventojai abelnai eina už miesto pasivaikščioti. Toj vietoj susitarė keletas vaikinių dainuot lietuviškas tėvyniškas dainas. Nepatiko tas gudams, ir kaip tik vakare išgirsta dainuojant tuoj atbėga žemskiai išvaikyti; jeigu kas priešinasi, veda į belangę, — mat viršininko Gorielovo teip paliepta. *Ž.*

Lietuviai svetur.

Szkotija. Žinomas Škotijos lenkas kun. L. Vaitis išsimislijo sau varinėti apart ėmimo afekronių nuo kiekvieno kas bertainis metų ir kitokių pelną. Neužtenka jau jam, apart šliubų ir krikštų, suviršum 2000 afekronių (apie 3000 rub.) ant mėnesio, už tat jisai pradėjo žmonėms visokias rodas davinėti, o už kiekvieną rodą ima ne mažiau 10 šilingų (netoli 5 rublių).

Svietiškus laikraščius, per kuriuos žmonės galėtų šiek-tiek prasilavinti, gina kaip galėdamas ir rodija prie jų visiškai nekibti (gal-but už tą rodą ir kiek ima, bet to da ne ištyriau)

Juozas Jakštys iš *Carfin* dėjo pinigų pačte į suėdyjimo kasą. Jisai pats nemoka pasirašyti, tai dedant pirmą kartą, parašė jo vardą ir pravardę jo pusbrolis (pasirašyti reikia prie idėjimo pinigų tiktai pirmą kartą, bet prie išėmimo kas kart. Turėjo žmogus susidėjęs jau suviršum 90 svarų sterlingų — per 800 rub. Kada norėjo išsiimti, pareikalavo jį pasirašyt. Jisai atsakė negalįs ir kad tas parašas esą jo pusbrolio; per tai pinigų negalėjo išgauti. Pusbrolis jo buvo išvažiavęs į Ameriką.

Kur žmogus eis ant rodos? — pas kunigėlį. Ir kunigėlis rodijo ir ėmė nuo žmogaus pinigų apie 5—6 mėnesius, ir nieko iš to neišėjo.

Matydamas žmogelis, kad kunigėlio roda nieko negelbsti užėjo pas pačto viršininką Vishaw, kur jo pinigai buvo sudėti, ir davė jam rodą, už kurią nieko neėmė: kreiptis pas žinomą jam vyrą iš lietuvių. Į porą sanvaičių jau galejo Jakštas atsiimti pinigų.

Kaip jis pasakojo kunigėlio ~~31~~ jam kaštavusi į 10 svarų (per 90 rub.) Tai vis vaisiai neskaitymo naudingų svietišku laikraščių ir knygų, už kuriuos dešimtą dalį mažiau reikėtų užmokėti, negu už tokias geras rodas, kaip kun. Vaičio.

Pasitaikė man kartą buti bažnyčioj per kun. Vaičio pamokslą. Štai jo žodžiai: „Broliai, nesuprantate to, kaip sunku yra kunigui užlaikyti *cnatą*! Jūs mislijate, kad kunigo tai yra lengvas gyvenimas! — Ne! Kožnas, o kožnas turite duoti kunigui ant užlaikymo. Daug aš nenoriu: nuo žėdno tiktai po afekronį (apie 1 rub. 50 kap.) ant 3 mėnesių... Neskaitykite laikraščių ir knygų, ba tie, kurie skaito, pavirsta į socialistus, o jie prakeikti yra ir eis į peklą...“ Toks visas jo pamokslas.

Kun. Vaitis visai neužsiminė, idant žmonės nors kokius laikraščius arba knygas skaitytų; matyt suvisai nenori, kad nors skaityti pramoktų.

Ant galo, kalbėdamas apie mirimą, išsitarė: „ta *prakeikta* smertis turi visus aplankyti!...“ Po tų žodžių aš pats net nusistebėjau, pamatęs, kad nekurie kunigo „baimingi“ vyrai ir moters pradėjo net pečiais traukyti, o išėję iš bažnyčios, vienas kitam kalbėjo: „tik tas kunigas jau negerai sako... Kaip-gi gali buti smertis prakeikta? Jug ji Dievo paskirta“...

Teip elgiasi Škotijoje kun. Vaitis, neatnešdamas žmonėms nėjokios naudos. Jis pats ne kartą sako, idant medį, kuris neatneša jokios naudos, reikia iškirst; teip reikėtų padaryt Škotijos lietuviams su Vaičiu. Daug ką jisai čionai išmislija ir vienas jo išmislas vėrtas net paminėjimo. Vaitis atspaudino da kokią maldele, kurią, sakosi, radęs grabė Pono Jėzaus; kuris, girdi žmogus tą sklypelį popieros nešiosęs, kaip *brostą*, tą niekados perkunas, netrenksęs; nereikia tam nė spaviedotis, o 40 dienų da prieš jo smertį nusileisianti su aniolais Panele š. ir paims tiesiog į dangų. Žinoma, tą sklypelį popieros be pinigų negalima gauti.

Jau nuo senei Škotijos lietuviai rupinasi apie kitą kunigą ir jeigu atsirastų koks, maloniai užprašo atsišaukti per laikraščius. Neilgas matyt gyvenimas čionai kun. Vaičio, nes jau ir vyskupas žinaš apie jo „gerus“ darbus ir leidęs lietuviams rupintis apie kitą.

Špiegas.

Iš svetimų šalių.

Badas Maskolijoje. Ir vėl Maskolijoj badas. Maskolių valdžia nori paslėpt baisy padėjimą savo padonų ir laikraščiuose tikrai tą leidžia rašyt, kas jai patinka. Šeip žmonėms neleidžia nė aukų rinkti, nė rupintis apie baduojančius; viskas turi eiti per paskirtus žmones, o tarp jų mažai tokių rasi, ką nepasirupintų pirma savo kišenių prisigrust. Žmonės pamaži jau pradeda suprasti, kad pirmutinė priežastis tų badmečių. — tai valdžia, kuri nė kiek nesirupina apie apšvietimą žmonių, o tik žiuri, kad konodaugiausiai jų išlupti.*) Kiek žmonių galėtų pasotint tik tie pinigai ką eina carui ant virtuvės, rumų, ant jo šeimynos!**). Ką valdžia išleidžia kas metai ant kariumenės! . . . Štai *Samaros* gub. baduoliai sukilo prieš savo skriaudikus; jiems numalšinti buvo atsiųsta kariumenė, ir 14 žmonių ant vietos krito, daug sužeistų. Ir kitose gubernijose, kur badas siaučia, kyla maištai; ir juos tik kariumenė teistengia numalšint. Bet ir kareiviai iš tų pačių žmonių paeina: tegul tik prašvis truputį jų akys, jie atsisakys šaudyt į savo brolius.

Pilkis.

Atsakymai.

Apuokui. „Mano pinigai“ nusiųsta į Red. „Darbininko Balso.“ „Vytautas D. L. K. etc. gavome.

Rugpyvei. Laiškas iš *Chicagos*, matyt, buvo neužklijuotas, nes ant jo užlipinta tik centinė markutė. Taigi šiame atsitikime kaltint pačią už laiško atplėsimą negalima. — *Žinios Žinijos* (hektografuotos) mums tinka į archyvą. — Ar negalėtumet kur gaut *Rupužę* kuri pasirodė 1897—98 m. (bene 8 numeriai).

Naujai Spėkai. *Samaros* gub. lietuviai gyvena kur apie *Ciornaja Padina*. Tai bene žygunės stacija.

Pakeleiviui. Tamistos aprašomoji byla yra iš-tikrųjų akyva, tik ne aiškiai išguldyta.

Zuikiui ir Voverėčiui. Tėsimas „Margų Margumynų“ mums netinka dėlei daugybės maskoliškų žodžių ir dėlei jų turinio.

A. Balsui. „Apsidairykime aplinkui“ mums netinka. Matyt, kad tamista da mažai skaitęs lietuviškų raštų.

Išsiųsta į Ameriką: „Žiūrėkit ir ką daro kunigai!“ *Kapsuko*: „Kas geriau pasielgė?“ *Griežlės*; „Iš gyvenimo 8 palaiminimų“ (Pakruojis); „Pabaiga svieto,“ „Gyvenimas Džiordano Bruno“ ir „Užgavėnės“ *Pranio Siulelio*; „Kaip reikia auginti mažus vaikus“ *Apuoko*; „Ne pasaka“ *A. Z.*; „Gatvės vaikai“ — vertė *Vincas Vilkas-Pilkas*; „Vagis“ ir „Sventi berzeliai“ *Artojo vaiko*; „Atsiveikinimas“ *Riestaragio Kipšo*.

*) „Uk-e 1899 M 8 yra geras straipnis „Šelpimas baduojančių maskolių“.

**) Žr. „Uk.“ 1901 M 12 ir knygutę „Genių Dėdė“.